

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Рішення методичної ради
університету
29 серпня 2024 року,
протокол № 1

Перша проректорка, голова
методичної ради університету,
кандидатка наук з державного
управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

29 серпня 2024 року

м.п.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО»
для підготовки фахівців на першому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за заочною формою навчання

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри трудового,
земельного та господарського права,
кандидатка юридичних наук, доцентка
28 серпня 2024 року

Анна МІСІНКЕВИЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри трудового, земельного та господарського права
28 серпня 2024 року, протокол №1

Завідувач кафедри, доктор юридичних наук,
професор
28 серпня 2024 року

_____ Іван КОСТЯШКІН

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
28 серпня 2024 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

Обліковий обсяг 3,3 ум. др. арк.

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 2
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 2
	1.2.	Лекції	– 3
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	– 4
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 8
	1.5.	Контрольна робота	– 16
	1.5.1.	Основні вимоги до написання контрольної роботи	– 16
	1.5.2.	Завдання для контрольної роботи	– 18
	1.6.	Індивідуальні завдання	– 21
	1.6.1.	Основні вимоги для написання рефератів-оглядів	– 24
	1.6.2.	Теми рефератів-оглядів	– 24
	1.7.	Підсумковий контроль	– 27
	1.7.1.	Питання для підсумкового контролю	– 27
	1.7.2.	Приклад екзаменаційного білету	– 29
2.	Схема нарахування балів		– 29
3.	Рекомендовані джерела		– 48
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 54

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Поняття, предмет, метод, система і джерела екологічного права	9	4	1	-	-	4	9	2	-	-	-	7
2.	Екологічні права та обов'язки громадян	8	2	1	-	-	4	7	2	-	-	-	4
3.	Право власності на природні ресурси		2	1	-	-	2	6	-	1	-	-	5
4.	Правове регулювання використання природних ресурсів	3,5	2	1	-	-	2	6	-	1	-	-	5
5.	Правові засади управління в галузі екології	9	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	8
6.	Економіко-правовий механізм у галузі екології	3	2	-	-	-	2	2	-	-	-	-	8
7.	Юридична відповідальність в галузі екології	3	2	-	-	-	2	8	-	2	-	-	6
8.	Правові форми забезпечення екологічної безпеки	4	-	-	-	-	4	5	-	-	-	-	5
9.	Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій	4	-	-	-	-	4	5	-	-	-	-	5
10.	Правовий режим використання і охорони земель	2	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	2
11.	Правовий режим використання і охорони лісів	7	2	2	-	-	2	6	1	-	-	-	5
12.	Правовий режим використання і охорони вод	7	2	2	-	-	2	6	1	-	-	-	5
13.	Правовий режим використання і охорони надр	7	2	2	-	-	2	6	1	-	-	-	5

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
14.	Правовий режим використання і охорони тваринного світу	5	2	1	-	-	3	2	-	-	-	-	2
15.	Правовий режим використання і охорони рослинного світу	3	1	1	-	-	2	2	-	-	-	-	2
16.	Правова охорона атмосферного повітря	8	3	2	-	-	2	6	1	-	-	-	5
17.	Правовий режим використання і охорони об'єктів і територій природно-заповідного фонду	6	2	2	-	-	2	5	-	-	-	-	5
18.	Правовий режим використання і охорони рекреаційних, курортних і лікувально-оздоровчих зон	4	2	2	-	-	2	2	-	-	-	-	2
19.	Правовий режим континентального шельфу	2,5	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	3
20.	Правовий режим виключної (морської) економічної зони	2,5	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	3
21.	Міжнародне екологічне право	4	-	-	-	-	4	3	-	-	-	-	3
	Усього годин	105	30	20	-	-	55	105	10	4	-	-	91

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Поняття, предмет, метод, система і джерела екологічного права	2
1.1. 1.2. 1.3. 1.4. 1.5. 1.6.	<p>1.1. Поняття екологічного права. Предмет екологічного права. Еколого-правові норми: поняття і види. Методи правового регулювання екологічних правовідносин. Принципи екологічного права.</p> <p>1.2. Поняття та особливості екологічних правовідносин. Класифікація екологічних правовідносин.</p> <p>1.3. Поняття і види об'єктів екологічного права.</p> <p>1.4. Підстави виникнення та зміни екологічних правовідносин. Зміст екологічних правовідносин та їх особливості.</p> <p>1.5. Система екологічного права. Співвідношення екологічного права і законодавства. Розвиток екологічного законодавства. Проблеми кодифікації екологічного законодавства</p> <p>1.6. Поняття та види джерел екологічного права.</p>	
2.	Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян	2
2.1. 2.2. 2.3. 2.4. 2.5.	<p>2.1. Поняття та види екологічних прав громадян.</p> <p>2.2. Право громадян на здобуття екологічної освіти. Право громадян на об'єднання в громадські природоохоронні (екологічні) формування.</p> <p>2.3. Право громадян на участь у проведенні громадської екологічної експертизи. Право на здійснення загального і спеціального використання природних ресурсів. Характеристика інших прав громадян.</p> <p>2.4. Загальні обов'язки громадян у галузі екології.</p> <p>2.5. Правові форми захисту екологічних прав громадян.</p>	
3.	Тема 5. Правові засади управління в галузі екології	2
3.1. 3.2. 3.3. 3.4.	<p>3.1. Поняття, ознаки і зміст управління в галузі екології.</p> <p>3.2. Державна реєстрація в системі функцій управління в галузі екології. Екологічне інформаційне забезпечення. Екологічне ліцензування.</p> <p>3.3. Правові засади визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, складання звіту про стратегічну екологічну оцінку, проведення громадського обговорення, консультацій.</p> <p>3.4. Проблеми забезпечення управління в галузі екології на регіональному та місцевому рівні.</p>	
4.	Тема 12. Правовий режим використання і охорони лісів	1
4.1. 4.2. 4.3.	<p>4.1. Ліс як об'єкт правового регулювання використання, відтворення та охорони. Лісовий фонд України. Лісові правовідносини: поняття та види. Суб'єкти, об'єкти, зміст лісових правовідносин.</p> <p>4.2. Право власності на ліси. Захист права власності на ліси. Право лісокористування та його види.</p> <p>4.3. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони лісів. Функції управління в галузі використання, відтворення та охорони лісів. Правові форми розподілу і перерозподілу лісів. Правове забезпечення охорони та захисту лісів.</p>	
5.	Тема 13. Правовий режим використання і охорони вод	1
5.1.	Вода як об'єкти правового регулювання використання, відновлення та охорони. Склад водного фонду. Юридична класифікація водних об'єктів. Право власності на води. Суб'єкти, об'єкти права власності на води.	

5.2.	Підстави виникнення, зміни і припинення права власності на води. Форми і методи захисту права власності на води.	
5.3.	Поняття та види права водокористування. Особливості оренди водних об'єктів. Права та обов'язки суб'єктів водних орендних правовідносин.	
5.4.	Особливості управління в галузі використання, відновлення та охорони вод.	
6.	Тема 14. Правовий режим використання і охорони надр	1
6.1.	Надра як об'єкт правового регулювання, використання та охорони. Особливості правового режиму надр.	
6.2.	Право власності на надра. Суб'єкти та об'єкти права власності на надра. Зміст права власності на надра. Правові форми захисту права власності на надра.	
6.3.	Право користування надрами та його види. Правові форми і методи видобування корисних копалин. Правове забезпечення використання надр, не пов'язане з їх видобуванням.	
6.4.	Особливості управління в галузі використання та охорони надр. правові засади ведення кадастру родовищ корисних копалин. Правова охорона надр. Забезпечення екологічної безпеки у процесі охорони та використання надр. Порушення законодавства про надра як підстава застосування адміністративної і кримінальної відповідальності.	
7.	Тема 17. Правова охорона атмосферного повітря	1
7.1.	Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання охорони і використання. Законодавство про охорону атмосферного повітря.	
7.2.	Правова охорона атмосферного повітря. Зміст правової охорони атмосферного повітря, правові форми охорони атмосферного повітря. Правове регулювання використання атмосферного повітря. Особливості управління в галузі охорони використання атмосферного повітря.	
7.3.	Нормативи в галузі охорони використання атмосферного повітря.	
7.4.	Порушення у галузі охорони атмосферного повітря як підстави юридичної відповідальності.	
	Всього годин:	10

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Правові форми використання природних ресурсів

Питання для усного опитування та дискусії

- 1.1. Поняття та особливості права власності на природні ресурси.
- 1.2. Форми права власності на природні ресурси.
- 1.3. Суб'єкти права власності на природні ресурси.
- 1.4. Об'єкти права власності на природні ресурси.
- 1.5. Зміст права власності на природні ресурси.
- 1.6. Поняття та принципи права природокористування.
- 1.7. Право загального і спеціального природокористування.
- 1.8. Підстави виникнення, зміни, припинення права природокористування.
- 1.9. Форми і методи охорони права власності на природні ресурси і права природокористування.

Практичні завдання

Завдання 1.

Директор заводу сплатив штраф за порушення водного законодавства. Однак відмовився відшкодувати спричинені збитки на тій підставі, що він уже поніс покарання згідно норм екологічного права, а відшкодування шкоди відбувається на підстав норм цивільного права, а це вже інша галузь, яка до екологічних правопорушень відношення не має.

Чи обґрунтована відмова директора? Як співвідноситься екологічне право з цивільним?

Завдання 2.

Керівник ТОВ «Еліта» дав розпорядження про вивезення на берег річки Південний Буг виробничого сміття та інших відходів, які було зібрано під час впорядкування території товариства. Навесні, в процесі танення снігу все сміття потрапило в річку, що призвело до її засмічення та забруднення, результатом чого стала масова загибель водних живих ресурсів. Також внаслідок цих дій порушилась санітарно-епідеміологічна ситуація.

Які принципи екологічного права було порушено?

Завдання 3.

Вкажіть, які із нижчевказаних документів не є джерелами екологічного права України ?

- Земельний кодекс України;
- Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля;
- Повітряний кодекс України;
- Указ Президента України «Про призначення В. Іванова Міністром екології та природних ресурсів України»;
- Екологічний кодекс України.

Завдання 4.

Громадянин Галай 19 червня направив Ізяславській районній державній адміністрації інформаційний запит, яким просив надіслати належним чином завірену копію розпорядження Ізяславської районної державної адміністрації від 7 вересня 2019 р. № 8-08/12 –р (щодо пониження рівня води у верхньому бар'єрі р. Горинь) та копії документів, які додаються до нього та на підставі яких було прийняте розпорядження.

Ізяславська районна державна адміністрація листом від 7 серпня № 983 відмовила в наданні запиту, аргументуючи це тим, що Галай не вказав мету їх отримання та використання.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи правомірні дії Ізяславської районної державної адміністрації? Проконсультуйте громадянина з приводу можливості та форми захисту порушеного екологічного права.

Завдання 5.

Група мешканців смт. Вінківці Хмельницької області обл. звернулася до ПрАТ «Успіх» з вимогою про перенесення великого бензосховища, яке належить АТ, за межі вказаного населеного пункту.

В обґрунтування своєї вимоги громадяни зазначили, що випари бензину негативно впливають на здоров'я людей, викликаючи головокружіння, нудоту, приступи астми та загострення хронічних захворювань, алергічні реакції. Особливу стурбованість викликає здоров'я дітей. Крім цього, у центральному парку селища спостерігається пожовтіння трави й листя на деревах. А підтікання бензину забруднює ставок загального користування, який знаходиться поблизу парку відпочинку.

Керівник ПрАТ «Успіх» пояснив, що умови зберігання бензину відповідають нормам екологічної безпеки, тому у населення Вільковець немає підстав для хвилювання, захворюваність населення залежить від загального погіршення екологічної обстановки в Україні. До того ж, забруднення ставка нафтопродуктами не має ніякого значення, бо селищна рада ще торік наклала заборону на купання і вилов риби у ставку.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи вбачається порушення екологічних прав громадян? Якщо «так», то яких і у чому воно проявляється?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: екологічне право, еколого-правові норми, екологічні правовідносини, природні ресурси, еколого-правовий імператив, екологічне законодавство; екологічні права громадян, екологічна безпека, екологічна інформація, екологічна освіта, громадські природоохоронні (екологічні) формування, обов'язки громадян у галузі екології.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- історичні передумови виникнення екологічного права;
- комплексний характер екологічного права;
- поняття, особливості та види екологічних правовідносин;
- об'єкти, суб'єкти і зміст екологічних правовідносин, підстави їх виникнення, зміни і припинення;
- співвідношення екологічного права і законодавства;
- проблеми імплементації міжнародних еколого-правових норм в екологічне законодавство України;
- якими способами реалізуються екологічні права громадян;
- які екологічні права закріплюються в Конституції України;
- яка різниця між поняттям «право екологічної безпеки» в об'єктивному і суб'єктивному значенні;
- які існують форми відшкодування екологічної шкоди;
- якими ознаками наділена екологічна інформація;
- гарантування і захист екологічних прав громадян;
- які екологічні обов'язки мають громадяни України.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Юридична відповідальність в галузі екології

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття і види юридичної відповідальності за екологічні правопорушення.
- 2.2. Поняття і склад екологічного правопорушення.
- 2.3. Види екологічних правопорушень.
- 2.4. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
- 2.5. Кримінальна відповідальність за екологічні злочини.
- 2.6. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.
- 2.7. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
- 2.8. Профілактика екологічних правопорушень.

Практичні завдання

Завдання 1.

На території заповідника був затриманий громадянин, який на приватному автомобілі віз горіхові дрова, заготовлені для приготування м'ясних страв (шашликів). Крім того, працівник ДАІ виявив у автомобілі 2 мішки піску та 1 мішок глини, які

громадянин планував використати як будівельний матеріал при спорудженні стаціонарного мангалу. Свої дії він пояснив тим, що згідно з Конституцією України власником природних ресурсів визнано Український народ, а він особисто діяв від його імені.

Які види відповідальності за порушення права користування природними ресурсами заповідника передбачені законодавством? Вирішіть справу.

Завдання 2.

Мисливець Федоров на території національного природного парку викопав 2 ловчі ями на шляху тварин до водопою. До них потрапили 1 лось і 2 лисиці. Живих лисиць Федоров відвіз додому, а при перевезенні туші лося був зупинений єгерем. Федоров, пояснив свої дії тим, що він має посвідчення мисливця. Лисиць він повернув неушкодженими, а вартість м'яса лося був готовий відшкодувати.

Які види відповідальності за порушення правил мисливства передбачені законодавством? Вирішіть справу.

Завдання 3.

Напередодні Нового року ТОВ „Хвоя” уклало договір із лісництвом на заготівлю та продаж хвойних порід дерев. Податкова інспекція заборонила товариству продаж дерев тому, що вважає їх незаконно добутими. ТОВ „Хвоя” звернулося до суду за захистом своїх прав.

Які види відповідальності за порушення права державної власності на ліси? Яке рішення має прийняти суд?

Завдання 4.

Для ремонту ділянки автомобільної дороги будівельне управління здійснювало зняття ґрунтового покриття на сусідньому земельному масиві, орендованому виробничим сільськогосподарським кооперативом. У зв'язку з цим начальник управління й голова кооперативу уклали договір, згідно з яким управління взяло на себе обов'язок збудувати водойму для кооперативу на ділянці, з якої вивезена земля. Вважаючи дії посадових осіб, які уклали договір, незаконними, прокурор району звернувся з позовом до суду про стягнення з управління на користь кооперативу 80 тис. грн (витрати, необхідні для приведення даної земельної ділянки в належний стан).

Які види відповідальності за порушення права користування природними ресурсами передбачені законодавством? Вирішіть справу.

Завдання 5.

Романов обвинувачувався у знищенні лісового масиву шляхом навмисного підпалу. Лісгосп обчислив розмір шкоди без урахування вартості вирощування нових лісових культур. У свою чергу слідчий виніс постанову про зменшення суми цивільного позову, виключивши з неї вартість проведених робіт по ліквідації пожежі та очищенню території. За думкою адвоката Романова, із загальної суми заподіяної шкоди слід також виключити суму, на яку лісгосп може реалізувати деревину лісу, що обгоріла.

Яке рішення має прийняти суд? Який порядок визначення розміру шкоди, заподіяної пожежею в лісі?

Методичні рекомендації

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: юридична відповідальність, позитивна юридична відповідальність, негативна (ретроспективна) юридична відповідальність, екологічне правопорушення, суб'єкт екологічного правопорушення, об'єкт екологічного правопорушення, суб'єктивна

сторона екологічного правопорушення, об'єктивна сторона екологічного правопорушення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- особливості юридичної відповідальності в галузі екології;
- відмінність позитивної відповідальності в галузі екології від негативної;
- розкриття існуючих класифікацій екологічних правопорушень;
- нормативне регулювання адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення;
- суб'єкт адміністративної відповідальності за екологічні правопорушення;
- відмінність адміністративних правопорушень в галузі екології від екологічних злочинів;
- способи обрахунку шкоди, завданої довкіллю.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, джерела екологічного права

- 1.1. Історія становлення екологічного права як галузі права.
- 2.1. Концепція розвитку екологічного права на сучасному етапі.
- 3.1. Проблеми систематизації екологічного права.

Питання для самоконтролю

1. Які етапи у своєму становленні пройшло екологічне право?
2. Які групи правовідносин складають предмет екологічного права згідно з двома існуючими концепціями?
3. Які екологічні нормативно-правові акти необхідно прийняти найближчим часом?
4. Які пріоритетні напрямки розвитку екологічних правовідносин?

Тема 2. Екологічні права і обов'язки громадян

- 2.1 Поняття екологічних права громадян.
- 2.2. Характеристика екологічних прав громадян.
- 2.3. Класифікація екологічних обов'язків громадян.
- 2.4. Гарантії захисту екологічних прав громадян.

Питання для самоконтролю

1. Де закріплені та якими способами реалізуються екологічні права громадян?
2. Які екологічні обов'язки громадян Вам відомі? Як вони виконуються?
3. Від чого залежить реалізація екологічних прав громадян?
4. Яким чином реалізується право громадян на екологічну інформацію?
5. Яким чином реалізується право громадян на екологічну освіту?
6. Які документи Європейського Союзу містять правові гарантії екологічних прав?
7. Які європейські інституції захищають екологічні права громадян України?

Тема 3. Право власності на природні ресурси

- 3.1. Нормативне регулювання інституту власності на природні ресурси.
- 3.2. Власність Українського народу як специфічна форма власності на природні ресурси.
- 3.3. Державна, комунальна та приватна форми власності на природні ресурси.

Питання для самоконтролю

1. Інститут власності на природні ресурси є галузевим чи міжгалузевим?

2. Які нормативно-правові акти складають основу відносин власності на природні ресурси?
3. Де закріплено існування власності Українського народу?

Тема 4. Правове регулювання використання природних ресурсів

- 4.1. Класифікація принципів природокористування.
- 4.2. Обмеження загального природокористування.
- 4.3. Особливості орендного природокористування.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає суть принципу екологічної безпеки?
2. В чому проявляється принцип цільового використання природних ресурсів?
3. Хто і в яких випадках може обмежити загальне природокористування?
4. Які особливості договорів оренди природних ресурсів?

Тема 5. Правові засади управління в галузі екології

- 5.1. Поняття, суть та значення управління в галузі екології.
- 5.2. Види управління в галузі екології.
- 5.3. Органи управління в галузі екології та їх повноваження.
- 5.4. Правове забезпечення функцій державного управління у сфері довкілля.
- 5.5. Участь громадськості в управлінні природокористуванням і охороною довкілля.
- 5.6. Правові форми екологічного контролю.
- 5.7. Правове регулювання ведення Червоної книги в Україні.

Питання для самоконтролю

1. Яка мета управління в галузі екології?
2. Перерахуйте органи управління загальної та спеціальної компетенції в галузі екології.
3. Як класифікуються функції управління в галузі екології?
4. Які права має громадськість для реалізації управління природокористуванням і охороною довкілля.
5. У чому суть екологічного аудиту як форми екологічного контролю?
6. Хто веде Червону книгу України?

Тема 6. Економіко-правовий механізм у галузі екології

- 6.1. Поняття і зміст економіко-правового механізму в галузі екології.
- 6.2. Функції економіко-правового механізму в галузі екології.
- 6.3. Елементи економіко-правового механізму в галузі екології.

Питання для самоконтролю

1. Які ознаки має економіко-правовий механізм в галузі екології?
2. Назвіть основні підходи до організації системи фінансування природоохоронних заходів.
3. Охарактеризуйте екологічні податкові платежі.
4. В чому суть економіко-правового стимулювання екологічної діяльності?
5. Місце екологічного страхування та екологічного аудиту в економіко-правовому механізмі в галузі екології

Тема 7. Юридична відповідальність в галузі екології

- 7.1. Позитивна і негативна відповідальність в галузі екології.
- 7.2. Поняття і особливості екологічної школи.
- 7.3. Способи обрахунку екологічної шкоди.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть приклади позитивної відповідальності в галузі екології.
2. Які нормативно-правові акти врегульовують питання відшкодування екологічної шкоди?
3. В чому суть таксового способу обрахунку екологічної школи?
4. Які особливості витратного способу обрахунку екологічної шкоди?
5. Як застосовується розрахунковий спосіб обрахунку екологічної шкоди?
6. Яка специфіка нормативного способу обрахунку екологічної шкоди?

Тема 8. Правові форми забезпечення екологічної безпеки

- 8.1. Правове забезпечення екологічної безпеки у процесі проектування, розміщення і розвитку населених пунктів.
- 8.2. Правове забезпечення додержання вимог екологічної безпеки при застосуванні засобів захисту рослин.
- 8.3. Правове забезпечення екологічної безпеки в агропромисловому виробництві.
- 8.4. Порухення норм екологічної безпеки як підстави юридичної відповідальності.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти складають основу міжгалузевого інституту екологічної безпеки?
2. В яких нормативно-правових актах інших галузей права є згадки про екологічну безпеку?
3. Які науковці створили і розвинули вчення про екологічну безпеку?
4. Які існують юридичні критерії екологічної безпеки?

Тема 9. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій

- 9.1. Поняття зон надзвичайних екологічних ситуацій.
- 9.2. Порядок встановлення зон надзвичайних екологічних ситуацій.
- 9.3. Гарантії захисту прав осіб, які перебувають в зонах надзвичайних екологічних ситуацій.

Питання для самоконтролю

1. Де вперше на законодавчому рівні закріплено статус екологічно несприятливих територій?
2. Які критерії беруться до уваги при вирішенні питання про надання території статусу зони екологічного лиха?
3. Які критерії беруться до уваги при вирішенні питання про надання території статусу зони надзвичайної екологічної ситуації?

Тема 10. Правовий режим використання і охорони земель

- 10.1. Поняття та зміст правової охорони земель.
- 10.2. Форми правової охорони земель.
- 10.3. Суб'єкти правової охорони земель.

Питання для самоконтролю

1. Які існують принципи охорони земель сільськогосподарського призначення?
2. Охарактеризуйте механізм правового регулювання використання земель сільськогосподарського призначення.
3. В чому суть принципу цільового використання земель?

Тема 11. Правовий режим використання і охорони лісів

- 11.1. Лісові ресурси як об'єкт правового регулювання.

- 11.2. Органи державного управління лісовим фондом.
- 11.3. Види лісокористування.
- 11.4. Правова охорона лісових ресурсів.
- 11.5. Юридична відповідальність за порушення лісового законодавства.

Питання для самоконтролю

1. З чого складається лісовий фонд України?
2. Які існують елементи лісових правовідносин?
3. Охарактеризуйте систему державних органів, що контролюють використання лісових ресурсів.
4. В чому специфіка побічного лісокористування?
5. Які Вам відомі форми і методи правової охорони лісових ресурсів?
6. Які особливості юридичної відповідальності за порушення лісового законодавства?

Тема 12. Правовий режим використання і охорони вод

- 12.1. Законодавче забезпечення правової охорони та раціонального використання водних ресурсів.
- 12.2. Органи державного управління водним фондом.
- 12.3. Правові форми використання водних ресурсів
- 12.4. Правова охорона водних ресурсів
- 12.5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про водні ресурси.

Питання для самоконтролю

1. Який склад водного фонду України?
2. Наведіть класифікацію водних об'єктів.
3. Які існують форми права власності на водні ресурси?
4. Охарактеризуйте поняття і види водокористування.
5. Хто здійснює ведення державного водного кадастру?
6. Розкрийте форми і методи правової охорони водних ресурсів.

Тема 13. Правовий режим використання і охорони надр

- 13.1. Законодавче забезпечення правової охорони та раціонального використання надр.
- 13.2. Органи державного управління надрами.
- 13.3. Правові форми використання надр.
- 13.4. Ліцензування діяльності у сфері надрокористування.
- 13.5. Правова охорона надр.
- 13.6. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти забезпечують правовий режим використання надр?
2. Хто виступає суб'єктом правовідносин з надрокористування?
3. Яка специфіка права власності на надра
4. Які заходи правової охорони надр передбачені чинним законодавством?
5. Які органи забезпечують охорону надр?

Тема 14. Правовий режим використання і охорони тваринного світу

- 14.1. Тваринний світ як об'єкт правового регулювання.
- 14.2. Правові форми використання тваринного світу.
- 14.3. Мисливство як правова форма використання тваринного світу.
- 14.4. Рибальство як правова форма використання тваринного світу.
- 14.5. Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти регулюють правовий режим використання тваринного світу?
2. Які існують види рибальства?
3. У чому полягає державне регулювання мисливства?
4. У якій власності може перебувати тваринний світ?
5. Які види відповідальності встановлені за шкоду, заподіяну тваринному світу?

Тема 15. Правовий режим використання і охорони рослинного світу

- 15.1 Рослинний світ як об'єкт правового регулювання.
- 15.2. Правові форми використання рослинного світу.
- 15.3. Правова охорона рослинного світу.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим рослинного світу?
2. Які органи здійснюють державний контроль за використанням та охороною рослинного світу?
3. У чому полягають особливості юридичної відповідальності за порушення законодавства про рослинний світ?

Тема 16. Правова охорона атмосферного повітря

- 16.1. Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання.
- 16.2. Особливості використання атмосферного повітря.
- 16.3. Державне управління, контроль, облік та моніторинг у галузі використання, охорони атмосферного повітря.
- 16.4. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим атмосферного повітря?
2. Які органи державного управління мають повноваження щодо використання, охорони і відтворення атмосферного повітря?
3. Які особливості юридичної відповідальності за порушення атмосфероохоронного законодавства?

Тема 17. Правовий режим використання і охорони об'єктів і територій природно-заповідного фонду

- 17.1. Природно-заповідний фонд: поняття, склад.
- 17.2. Порядок створення та функціонування об'єктів природно-заповідного фонду.
- 17.3. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
2. З яких територій та об'єктів складається природно-заповідний фонд України?
3. Як класифікуються території та об'єкти, що складають природно-заповідний фонд України?
4. У якому порядку створюються території та об'єкти природно-заповідного фонду?

Тема 18. Правовий режим використання і охорони рекреаційних, курортних і лікувально-оздоровчих зон

- 18.1. Курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні зони як об'єкти використання і охорони.
- 18.2. Державне управління курортними, лікувально-оздоровчими і рекреаційними зонами.
- 18.3. Порядок створення курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних зон.
- 18.4. Використання курортних, лікувально-оздоровчих, рекреаційних зон.
- 18.5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про курортні, лікувально-оздоровчі і рекреаційні зони.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим курортних зон?
2. Які нормативно-правові акти забезпечують правовий режим лікувально-оздоровчих зон?
3. Назвіть нормативно-правові акти, які забезпечують правовий режим рекреаційних зон?
4. Які державні органи мають повноваження щодо використання та охорони курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон?
5. Які заходи юридичної відповідальності можуть застосовуватися до порушників законодавства про курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні зони?

Тема 19. Правовий режим континентального шельфу

- 19.1. Континентальний шельф як об'єкти правового забезпечення охорони і використання.
- 19.2. Державне управління континентальним шельфом.
- 19.3. Порядок використання континентального шельфу.
- 19.4. Охорона континентального шельфу
- 19.5. Юридична відповідальність за порушення законодавства про континентальний шельф.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим континентального шельфу?
2. Які державні органи мають повноваження щодо використання та охорони континентального шельфу?
5. Які є види використання природних багатств континентального шельфу?

Тема 20. Правовий режим виключної (морської) економічної зони

- 20.1. Нормативне регулювання правового режиму виключної (морської) економічної зони.
- 20.2. Використання природних багатств виключної (морської) економічної зони.
- 20.3. Специфіка управління у галузі використання природних багатств виключної (морської) економічної зони.
- 20.4. Правова охорона виключної (морської) економічної зони.
- 20.5. Юридична відповідальність за порушення правового режиму виключної (морської) економічної зони.

Питання для самоконтролю

1. Які нормативно-правові акти врегульовують правовий режим виключної (морської) економічної зони?
2. Які органи мають повноваження щодо використання та охорони виключної (морської) економічної зони?
5. Який зміст права власності на природні багатства виключної (морської) економічної зони?

Тема 21. Міжнародне екологічне право

- 21.1. Поняття міжнародного екологічного права (міжнародного права довкілля, міжнародного права навколишнього середовища).
- 21.2. Джерела міжнародного екологічного права.
- 21.3. Міжнародний організаційний механізм охорони довкілля.
- 21.4. Міжнародно-правова охорона окремих об'єктів довкілля.
- 21.5. Міжнародно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.
- 21.6. Міжнародне екологічне судочинство.

Питання для самоконтролю

1. Яке значення міжнародних документів в системі забезпечення довкілля? Назвіть основні з них.
2. Розкрийте зміст принципів міжнародного екологічного права.
3. В чому роль міжнародних організацій в процесах забезпечення охорони довкілля?
4. З яких ланок складається судовий інституційний механізм міжнародного екологічного права?

1.5. Контрольна робота

1.5.1. Основні вимоги до написання контрольної роботи

Протягом вивчення навчальної дисципліни „Екологічне право” виконується контрольна робота для визначення рівня знань студентів з кожного зі змістових модулів, передбачених тематичним планом. У завдання контрольної роботи включаться теоретичні та практичні питання.

Контрольна робота є завершенням вивчення навчальної дисципліни "Екологічне право". Мета контрольної роботи:

- Систематизувати та закріпити отримані знання студентом у процесі вивчення навчальної дисципліни "Екологічне право".
- Виробити у студента навички наукової та дослідницької роботи при написанні контрольної роботи.
- Уміло і повністю використати студентом останні наукові дослідження, монографії, законодавчі та нормативні акти та практику їх застосування у ході вивчення особливостей функціонування екологічних правовідносин в державі.

Закріплення за студентами заочної форми навчання варіантів і тем контрольних робіт, які необхідно виконати у наступному міжсесійному періоді, здійснюється методистом курсу, затверджується деканом факультету і доводиться до відома студентів під час сесій попереднього семестру. Керівництво контрольною роботою здійснюється викладачем навчальної дисципліни "Екологічне право" кафедри.

Рекомендується студенту заочного факультету приступати до написання контрольної роботи після попереднього вивчення законодавчих і інших нормативних актів, спеціальної юридичної, монографічної й іншої наукової літератури та ознайомлення із судовою практикою на основі здобутих теоретичних знань і вивчення практичного досвіду з питань обраної теми. Лише після ознайомлення із законодавчими і нормативними актами та з основною юридичною літературою студент обов'язково складає розгорнутий план контрольної роботи.

Обсяг контрольної роботи повинен складати 10-12 сторінок друкованого тексту, не враховуючи список літератури та додатки до роботи.

Контрольна робота за структурою складається з таких частин: вступу, основної частини, яка повинна складатись із двох або трьох розділів, висновків і пропозицій по закріпленій темі, списку використаних джерел та судової практики.

Вступ повинен мати 1-2 сторінки, в якому студент відображає актуальність обраної теми контрольної роботи, її наукове та практичне значення. Вказати предмет і об'єкт дослідження, сформулювати основну мету та конкретні завдання контрольної роботи, висвітлити основні положення.

У першому розділі контрольної роботи (обсяг 3-4 сторінки) на основі законодавчих і нормативних актів та монографічної й іншої юридичної літератури слід відобразити сучасний стан досліджуваної теми, критично розглянути точки зору на цю проблему науковців та обґрунтувати власну.

У другому та третьому розділах контрольної роботи (обсяг до 3-4 сторінок) студент повинен дати аналіз правових аспектів порушеної проблеми.

У висновках (обсяг 1-2 сторінки) студент підсумовує наслідки наукового дослідження, вносить пропозиції на підставі змісту викладеного матеріалу контрольної роботи, які повинні бути обґрунтованими.

Контрольна робота завершується списком законодавчих і нормативних актів, монографічної й іншої юридичної літератури, яка була використана студентом при написанні контрольної роботи. Список літератури слід оформлювати в алфавітному порядку або по мірі згадування за встановленими правилами згідно з ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»:

- 1) Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.]; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
- 2) Євстигнєєв А. С. Пропозиції щодо правового регулювання забезпечення екологічної безпеки спеціального природокористування. Часопис Київського університету права. 2017. №3. С. 207-210.
- 3) Ємець Л. Адміністративно-правові форми управління у сфері забезпечення екологічної безпеки держави. Підприємство, господарство і право. 2017. № 7. С. 62-67.

2. Нормативно-правові акти подаються із зазначенням дати їх прийняття та номеру, а також джерела офіційного опублікування (в даному випадку, не рекомендується посилання на електронний ресурс) Наприклад:

- 1) Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003р. №436-IV. Офіційний вісник України 2003. № 11. Ст. 462.
- 2) Земельний Кодекс України від 25 жовтня 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4. Ст.27.
- 3) Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
- 4) Лісовий кодекс України в редакції Закону України від 8 лютого 2006 р. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
- 5) Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 30. Ст. 201.

Додатком до контрольної роботи можуть бути проекти (локальних актів, наказів, рішень, інструкцій, положень тощо) таблиці, результати досліджень та рішення судів.

Контрольну роботу слід виконувати на папері стандартного формату А4.

Вона може подаватись у рукописі або надрукована на комп'ютері через півтора інтервали.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату (Вказуються лише фактично використані джерела).

Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

При написанні тексту контрольної роботи залишити поля з країв аркуша: зверху — 30 мм., знизу — 20 мм., ліворуч — 30 мм., праворуч — 10 мм, Times New Roman, розмір

шрифту (кегель) — 14, інтервал між рядками 1,5. Текст контрольної роботи повинен розміститись на одній стороні аркуша. Кожне питання повинно мати в тексті заголовок планового питання. Структурна частина контрольної роботи (план, вступ, розділи або глави, висновки, список використаних законодавчих і нормативних актів та юридичної й іншої літератури) повинна починатися з нової сторінки.

Контрольна робота підписується студентом і вказується дата її виконання.

1.5.2.Завдання для контрольної роботи

Варіант 1

1. Система органів державного управління в галузі охорони довкілля.
2. Правовий режим використання природних ресурсів в межах виключної морської (економічної) зони та континентального шельфу.
3. Скласти угоду про користування надрами для скидання стічних вод.

Варіант 2

1. Екологічний аудит: поняття та порядок проведення.
2. Правові форми використання курортних та лікувально-оздоровчих зон.
3. Скласти угоду про користування надрами для захоронення шкідливих речовин.

Варіант 3

1. Правове регулювання ведення природо ресурсних кадастрів.
2. Правове регулювання здійснення рибальства.
3. Скласти угоду про користування надрами для геологічного вивчення нафтогазоносних надр.

Варіант 4

1. Система екологічного законодавства.
2. Правовий режим курортних і лікувально-оздоровчих зон.
3. Скласти угоду про користування надрами для створення наукового полігону.

Варіант 5

1. Система екологічного права.
2. Правовий режим рекреаційних зон.
3. Скласти угоду про користування надрами для промислової розробки родовищ.

Варіант 6

1. Екологічні правовідносини: поняття та види.
2. Управління та державний контроль за використанням і охороною лісів.
3. Скласти угоду про користування надрами для дослідно-промислової розробки нафти.

Варіант 7

1. Екологічний контроль: поняття, завдання, види.
2. Відповідальність за порушення природно-заповідного режиму.
3. Скласти проект рішення про надання у користування мисливського угіддя на території Львівської області.

Варіант 8

1. Співвідношення екологічного права з іншими галузями права.
2. Поняття та види користування тваринним світом.
3. Скласти договір оренди земельної ділянки лісового фонду.

Варіант 9

1. Роль міжнародних договорів у регулюванні екологічних правовідносин.
2. Правовий режим ботанічних садів, дендрологічних, зоологічних парків.
3. Скласти угоду про користування надрами для дослідно-промислової розробки газу.

Варіант 10

1. Джерела екологічного права.
2. Право лісокористування і його види.
3. Проект наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності посадової особи управління водного господарства.

Варіант 11

1. Кодифіковані нормативні акти в системі джерел екологічного права.
2. Правовий режим національних природних парків, заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ.
3. Проект наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності посадової особи управління лісового господарства.

Варіант 12

1. Поняття і склад екологічного правопорушення.
2. Правовий режим національних та біосферних заповідників.
3. Проект наказу про притягнення до дисциплінарної відповідальності посадової особи управління екології.

Варіант 13

1. Поняття та види територій і об'єктів природно-заповідного фонду.
2. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
3. Підготувати постанову при притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері використання атмосферного повітря.

Варіант 14

1. Поняття та види екологічних прав громадян.
2. Правове регулювання здійснення рубок в лісах.
3. Підготувати постанову при притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері використання надр.

Варіант 15

1. Право громадян на отримання екологічної інформації.
2. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
3. Підготувати постанову при притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері лісокористування.

Варіант 16

1. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення.
2. Правове регулювання заготівлі деревини, живиці, другорядних лісових матеріалів.
3. Скласти угоду про користування надрами для захоронення відходів виробництва.

Варіант 17

1. Права та обов'язки лісокористувачів.
2. Правовий режим зон надзвичайної екологічної ситуації.
3. Підготувати постанову при притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення правопорушення у сфері водокористування.

Варіант 18

1. Права та обов'язки водокористувачів.
2. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
3. Скласти проект рішення про надання у користування мисливського угіддя на території Закарпатської області.

Варіант 19

1. Дозвільна діяльність у сфері використання атмосферного повітря.
2. Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про тваринний світ.
3. Скласти проект дозволу на заготівлю деревини в порядку рубок головного користування

Варіант 20

1. Право громадян на здійснення спеціального природокористування.
2. Майнова відповідальність за екологічні правопорушення.
3. Скласти угоду про користування надрами для підземного зберігання газу.

Варіант 21

1. Способи захисту екологічних прав громадян.
2. Право водокористування та його види.
3. Скласти угоду про користування надрами для підземного зберігання нафти.

Варіант 22

1. Порядок здійснення спеціального надрокористування.
2. Правовий режим територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.
3. Скласти угоду про користування надрами геологічного вивчення родовищ корисних копалин.

Варіант 23

1. Правові заходи охорони атмосферного повітря.
2. Правове регулювання мисливства.
3. Скласти договір оренди водосховища.

Варіант 24

1. Правове регулювання рибальства.
2. Правова охорона вод.
3. Скласти угоду про користування надрами для добування природного газу.

Варіант 25

1. Обов'язки громадян у галузі охорони довкілля.
2. Відповідальність за порушення законодавства про надра.
3. Скласти договір оренди рибогосподарської технологічної водойми.

Варіант 26

1. Державне управління в галузі використання і охорони надр
2. Правова охорона лісів.
3. Скласти договір оренди рибогосподарського водного об'єкта.

Варіант 27

1. Правове регулювання використання атмосферного повітря.
2. Підстави та порядок проведення стратегічної екологічної оцінки.
3. Скласти угоду про користування надрами для добування нафти.

Варіант 28

1. Підстави та порядок проведення оцінки впливу на довкілля.
2. Правова охорона лісів.
3. Скласти договір оренди частини озера.

Варіант 29

1. Поняття та види функції управління в галузі охорони довкілля.
2. Право користування надрами та його види.
3. Скласти проект рішення про надання у користування мисливського угіддя на території Хмельницької області.

Варіант 30

1. Кримінальна відповідальність за порушення лісового законодавства.
2. Правове регулювання орендного природокористування.
3. Скласти договір оренди ставка.

Титульний аркуш контрольної роботи оформлюється за зразком 1.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

**Навчальна дисципліна:
Екологічне право**

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

**на тему:
„ ... назва теми ... „**

Виконала:
**Ткаченко
Оксана Дмитрівна,**
студентка 1 групи 4 курсу
заочного факультету

Перевірив:
**Місінкевич
Анна Леонідівна,**
доцент кафедри трудового,
земельного та господарського права,
к.ю.н., доцент

**Хмельницький
2022**

Контрольна робота повинна бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини творчої наукової роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН

		-	Стор.
	Вступ	-	2
1.	(назва першого розділу)	-	3
2.	(назва другого розділу)	-	6
3.	(назва третього розділу)	-	9
	Висновки	-	12
	Список використаних джерел	-	14

Вступ

.....
(*Виклад змісту вступу*)

1. (назва першого розділу)

.....
(*Виклад змісту першого розділу*)

2. (назва другого розділу)

.....
(*Виклад змісту другого розділу*)

3. (назва третього розділу)

.....
(*Виклад змісту третього розділу*)

Висновки

.....
(*Виклад змісту висновків*)

Список використаних джерел

1. . . . (реквізити джерела)
2. . . . (реквізити джерела)
3. . . . (реквізити джерела) (і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання контрольної роботи і особистий підпис студента.

1.6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів. Завдання у формі реферату-огляду обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.6.1. Основні вимоги до написання рефератів

При виконанні індивідуального завдання необхідно взяти до уваги, що реферат (лат. *refero* — доношу, повідомляю, переказую) — це короткий переказ змісту наукової роботи, книги або вчення, оформлене у вигляді письмової публічної доповіді; доповідь на задану тему, зроблена на основі критичного огляду відповідних джерел інформації (наукових праць, літератури по темі).

Зі свого боку, реферат-огляд складається на основі декількох джерел і зіставляє різні точки зору з досліджуваного питання.

Реферат-огляд, незалежно від теми, містить визначені реквізити: титульна сторінка встановленого зразка (див. Зразок 2), вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності).

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8]. Бібліографічний опис використаних джерел оформлюється відповідно до встановлених вимог (див. п.п.1.5.1 «Вимоги до написання контрольної роботи» п.1.5. «Контрольна робота», С. 32).

Технічні вимоги: текст має бути набраний шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали. Поля: верхнє — 2,0 см, нижнє — 2 см, лівє — 3,0 см, правє — 1,0 см. Загальний обсяг реферату-огляду — до 15 сторінок формату А4.

1.6.2. Теми рефератів-оглядів

1. Джерела екологічного права.
2. Правове регулювання здійснення екологічного контролю.
3. Екологічний аудит.
4. Право орендного природокористування.
5. Форми та методи здійснення екологічного контролю.
6. Правові форми здійснення водокористування.
7. Правові форми здійснення лісокористування.
8. Правові форми здійснення надрокористування.
9. Право користування тваринним світом.
10. Правове регулювання використання рослинного світу.
11. Право користування тваринним світом.
12. Правове забезпечення охорони земель лікувального і рекреаційного призначення.
13. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій.
14. Природно-заповідний фонд як об'єкт правового регулювання.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра трудового, земельного та господарського права**

Навчальна дисципліна:
Екологічне право

РЕФЕРАТ-ОГЛЯД
на тему:
„ ... назва теми ... „

Виконав:
Іванов
Іван Іванович
студент 1 групи 4 курсу
заочного факультету

Перевірила:
Місінкевич
Анна Леонідівна,
доцент кафедри трудового, земельного
та господарського права, к.ю.н.,
доцент

Хмельницький
2022

ПЛАН

		Стор.
Вступ	-	2
1. (назва першого розділу)	-	3
2. (назва другого розділу)	-	6
3. (назва третього розділу)	-	9
Висновки	-	12
Список використаних джерел	-	14

Вступ

(Виклад змісту вступу)

1. (назва першого розділу)

(Виклад змісту першого розділу)

2. (назва другого розділу)

(Виклад змісту другого розділу)

3. (назва третього розділу)

(Виклад змісту третього розділу)

Висновки

(Виклад змісту висновків)

Список використаних джерел

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.7. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

1.7.1. Питання для підсумкового контролю

1. Поняття екологічного права та перспективи його розвитку.
2. Предмет і метод екологічного права.
3. Принципи та функції екологічного права.
4. Система екологічного законодавства.
5. Система екологічного права.
6. Екологічні правовідносини: поняття та види.
7. Об'єкти екологічного права.
8. Суб'єкти екологічного права.
9. Джерела екологічного права.
10. Кодифіковані нормативні акти в системі джерел екологічного права.
11. Законодавчі акти як джерела екологічного права.
12. Підзаконні нормативно-правові акти в системі екологічного права.
13. Поняття та види екологічних прав громадян.
14. Право громадян на отримання екологічної інформації.
15. Право громадян на проведення громадських слухань.
16. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
17. Право громадян на отримання екологічної освіти.
18. Право громадян на здійснення загального природокористування.
19. Право громадян на здійснення спеціального природокористування.
20. Способи захисту екологічних прав громадян.
21. Обов'язки громадян у галузі охорони довкілля.
22. Спеціальні обов'язки громадян у галузі охорони довкілля.
23. Загальна характеристика права власності на природні ресурси .
24. Форми права власності на природні ресурси.
25. Об'єкти права власності на природні ресурси.
26. Суб'єкти права власності на природні ресурси.
27. Зміст права власності на природні ресурси.
28. Підстави виникнення права власності на природні ресурси.
29. Підстави припинення права власності на природні ресурси
30. Правові форми використання природних ресурсів.
31. Суб'єкти права природокористування.
32. Об'єкти права природокористування.
33. Підстави виникнення , зміни та припинення права природокористування.
34. Правове регулювання орендного природокористування.
35. Загальна характеристика управління в галузі охорони довкілля.
36. Поняття та види функції управління в галузі охорони довкілля.
37. Система органів державного управління в галузі охорони довкілля.
38. Правові форми громадського управління в галузі охорони довкілля.
39. Роль оцінки впливу на довкілля у здійсненні господарської діяльності.
40. Роль стратегічної екологічної оцінки у здійсненні господарської діяльності
41. Екологічний аудит: поняття, види та порядок проведення.
42. Екологічний контроль: поняття, завдання, види.

43. Правове регулювання відносин, щодо використання об'єктів, включених до Червоної книги України.
44. Державний моніторинг та державний кадастр як функції управління в галузі охорони довкілля.
45. Правове регулювання сплати екологічного податку.
46. Дисциплінарна відповідальність за екологічні правопорушення.
47. Кримінальна відповідальність за екологічні правопорушення.
48. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення.
49. Майнова відповідальність за екологічні правопорушення.
50. Поняття і склад екологічного правопорушення.
51. Правовий режим зон надзвичайної екологічної ситуації.
52. Правовий режим територій, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи.
53. Лісові ресурси як об'єкт екологічних правовідносин.
54. Управління та державний контроль за використанням і охороною лісів.
55. Право лісокористування і його види.
56. Права та обов'язки лісокористувачів.
57. Правове регулювання здійснення рубок в лісах.
58. Правове регулювання здійснення побічного лісокористування.
59. Правове регулювання здійснення побічної лісозаготівлі.
60. Правова охорона лісів.
61. Майнова відповідальність за порушення лісового законодавства.
62. Кримінальна відповідальність за порушення лісового законодавства.
63. Управління та державний контроль за використанням і охороною вод.
64. Право водокористування та його види.
65. Права та обов'язки водокористувачів.
66. Правова охорона вод.
67. Відповідальність за порушення водного законодавства.
68. Надра як об'єкт екологічних правовідносин.
69. Державне управління в галузі використання і охорони надр
70. Право користування надрами та його види.
71. Правові засади надання дозволів на користування надрами.
72. Юридична відповідальність за порушення законодавства про надра.
73. Правові заходи охорони атмосферного повітря.
74. Державний управління, контроль та облік природокористувачів, які здійснюють вплив на атмосферне повітря.
75. Юридична відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосферного повітря.
76. Тваринний світ як об'єкт екологічних правовідносин.
77. Поняття та види користування тваринним світом.
78. Управління та державний контроль за використанням і охороною тваринного світу.
79. Правове регулювання мисливства.
80. Правове регулювання рибальства.
81. Правова охорона об'єктів тваринного світу.
82. Юридична відповідальність за порушення вимог законодавства про тваринний світ.
83. Поняття та форми використання рослинного світу.
84. Поняття та види територій і об'єктів природно-заповідного фонду.
85. Правовий режим національних та біосферних заповідників.
86. Правовий режим використання національних природних парків, заказників, пам'яток природи, заповідних урочищ.
87. Правовий режим ботанічних садів, дендрологічних, зоологічних парків .
88. Юридична відповідальність за порушення природно-заповідного режиму.
89. Порядок створення та використання рекреаційних зон.

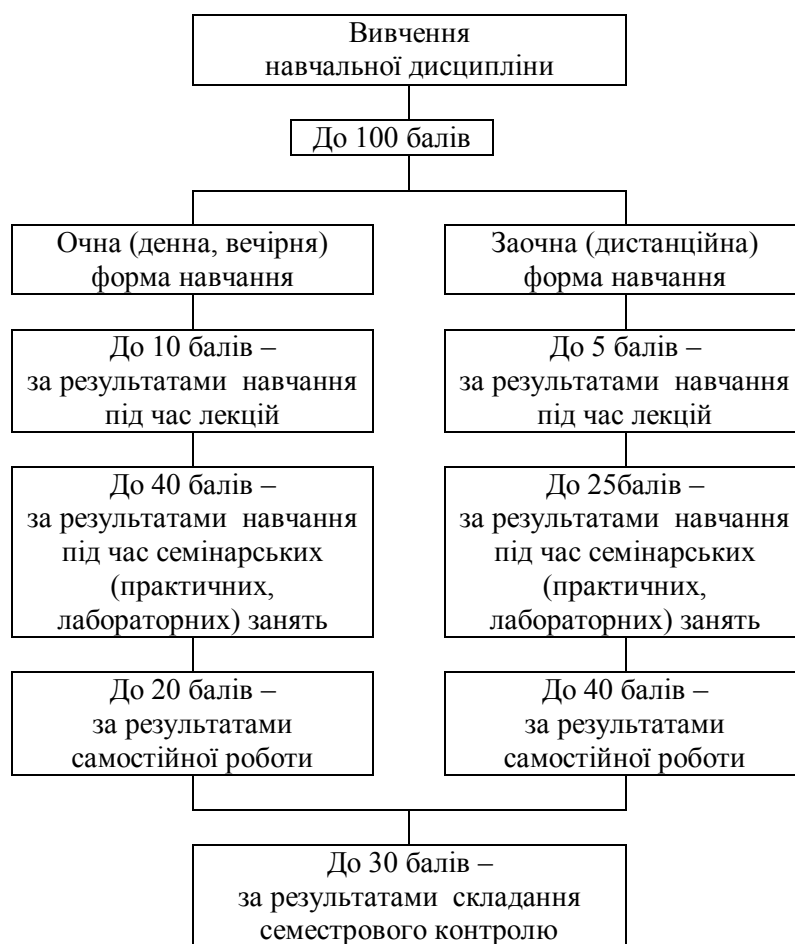
90. Правовий режим використання курортних і лікувально-оздоровчих зон.
91. Порядок створення курортних і лікувально-оздоровчих зон.
92. Правовий режим використання природних ресурсів в межах виключної морської (економічної) зони та континентального шельфу.
93. Правовий режим поводження з відходами.
94. Міжнародне співробітництво України в галузі екології.

1.6.2. Приклад екзаменаційного білету

1. Кодифіковані нормативно-правові акти як джерела екологічного права.
2. Порядок та підстави екологічного аудиту.
3. Правовий режим національних та біосферних заповідників.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів семестрової оцінки студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій				
			1	2	3	4	5
1.	Заочна	5	1,0	2,0	3,0	4,0	5,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 2 семінарських занять за заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.2. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	21 тема	Номер теми																				Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	24																				24
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	16																				16
	Усього балів	40																				40

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система, джерела екологічного права

1. Екологічне право України. Академічний курс / за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / за ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001. 479 с.
3. Екологічне право / за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
6. Екологічні права громадян: як їх захистити за допомогою закону / [Кравченко С., Большакова М., Кобецька Н. та ін.]. К.: Інформаційне агентство «Ехо-Восток», 1997. 160 с.
7. Економіко-правові питання екології / під ред.: Ю.С. Шемшученко. К., 1996. 234 с.
8. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
9. Єрмоленко В. Теоретичні проблеми розмежування галузей екологічного і природоресурсного права. Право України. 2010. №6. С.148-153.
10. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
11. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
12. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III. ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
13. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР. ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.
14. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-XII в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-IV/ ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
15. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
16. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
17. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
18. Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату: Закон України від 29.10.1996 р. ВВР. 1996. № 50. Ст. 277.
19. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
20. Про біосферні заповідники в Україні: Указ Президента від 26.11.1993 р. Урядовий кур'єр. 1993. № 173. 2 грудня.
21. Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.1996 р. № 642 ЗП України. 1996. № 13. Ст. 366.

Тема 2. Екологічні права та обов'язки громадян України

1. Андрусевич А. Неурядові екологічні організації в Україні: проблеми становлення та розвитку. URL:<http://www.ji.lviv.ua/n41texts/andrusevych.htm>.
2. Анісімова Г.В. Здійснення громадянами екологічних прав: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. Наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». Київ, 1996. 22 с.

3. Баб'як, О. С.? Біленчук П. Д., Чирва Б. О. Екологічне право України. К. : Атіка, 2001. 216 с.
4. Бабенко В.І. Організаційно-правові аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону довкілля: Автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура». Одеса, 2004 . 22 с.
5. Васьковська В. Механізм забезпечення права людини на безпеку. Право України. 2005. № 9. С. 25—28.
6. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР. ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
7. Грицкевич С.Г. Конституційні екологічні права людини й громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.02. К., 2002. 120 с.
8. Грушкевич Т. В. Конституційні засади екологічного інформаційного забезпечення. Вісник Донецького національного університету, Сер. В: Економіка і право. Вип. 1. 2011. С. 604 608.
9. Грушкевич Т.В. Доступ до інформації як складова права на екологічну безпеку. Університетські наукові записки. 2012. № 3. С. 279 285.
10. Грушкевич Т.В. Європейські стандарти забезпечення екологічних прав: навчально-методичний посібник. Хмельницький: ЦППК. 2013. 260 с.
11. Грушкевич Т.В. Теоретико-правова характеристика права громадян на відшкодування шкоди, завданої порушенням права на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право». 2011. № 9. С. 82-86.
12. Грушкевич Т.В. Термінологічні проблеми визначення довкілля як об'єкта інформаційно-правового забезпечення. Університетські наукові записки. 2011. № 4 (37). С. 265 269.
13. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
14. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
15. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.
16. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
17. Кравченко С.М. Захист екологічних прав громадян в Україні та США: порівняльний аналіз. Право України. 1995. -№5-6. С. 33 36.
18. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-XII в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-IV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
19. Положення про участь громадськості у прийнятті рішень у сфері охорони довкілля, затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 18.12.2003 р. № 168. ОВУ. 2004. № 6. Ст. 357.
20. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
21. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
22. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. ВВР. 2000. № 42. Ст. 348.
23. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. ВВР. 2000. № 50. Ст. 435.
24. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22.02.2000 р. ВВР. 2000. № 18. Ст. 132.
25. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
26. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВР. 2003. № 39. Ст. 349.
27. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XII Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.

28. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
29. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
30. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
31. Степашко В. Реалізація екологічних прав громадян Право України. 2005. № 9. С. 28-32.
32. Судовий захист екологічних прав громадян: Довідник для суддів / [Краснова М., Малишева Н, Шевчук П. та ін.] К.: Видавничий дім «КМ Академія», 2001. 178 с.
33. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40-44. Ст. 356.
34. Шем'яков О., Хохлова І. Право власності на надра і техногенні мінеральні утворення / Право України. 2004. № 11. С. 75-78.

Тема 3. Право власності на природні ресурси

1. Андрейцев В.І. Правовий режим землі як основного національного багатства. Законодавство України. Наук. практ. коментар. 2002.- № 4. С. 15-26.
2. Вівчаренко О.А. Гарантії права власності на землю в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». К., 2005. -20 с.
3. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
4. Волинець А. Відмова органу місцевого самоврядування у продажу земельної ділянки юридичній особі Юридичний журнал. 2005. № 5 (35). С.124-126.
5. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
6. Євстигнєєв А. С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук: спец.: 12.00.06. «Природоресурсне право, аграрне право; екологічне право». К., 2019. 34 с.
7. Євстигнєєв А. С. Пропозиції щодо правового регулювання забезпечення екологічної безпеки спеціального природокористування. Часопис Київського університету права. 2017. №3. С. 207-210.
8. Заставська Л.П. Право власності на землю в Україні (розвиток та основні риси) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». К., 2003. 19 с.
9. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Урядовий кур'єр. 2001. №211-212, 15.11.01.
10. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
11. Каракаш І. Право поділеної власності на природні ресурси у законодавстві України. Право України. 2001. № 3. С. 82.
12. Каракаш І.І. Природоресурсове право України. К.:Істина, 2005.- 376 с.
13. Каракаш І.І. Теоретичні проблеми права власності на природні об'єкти та їх ресурсів в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктор. юрид. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». Одеса, 2018. 44с.
14. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.
15. Конституція України Голос України. 1996. 13.07.96.
16. Костицький В. Плата за природокористування (економіко-правові питання). Право України. 1997. № 8. С. 35-38.
17. Костяшкін І. О. Окремі аспекти реалізації права власності на землю Українського народу. Університетські наукові записки. 2017. № 63. С. 204-2013.

18. Костяшкін І. О., Лисоконь А.С. До питання реалізації права загального землекористування громадян на землях рекреаційного призначення Університетські наукові записки. 2007. № 2. С. 259-266.
19. Костяшкін І. О. Правове регулювання реалізації права загального землекористування громадян на землях водного фонду Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2004. № 4. С. 157-162.
20. Костяшкін І. О. Реалізація права загального землекористування громадян на землях лісового фонду Університетські наукові записки. 2006. № 1. С. 186-191.
21. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404-ІV) Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
22. Носік В.В. Право власності на землю за Конституцією України Бюлетень Міністерства юстиції України. 2004. № 11(37). С.48-59.
23. Петрик Е. Проблемы развития и осуществления экологического аудита в Украине Вестник налоговой службы Украины. 2004. № 16. С. 61-64.
24. Право довкілля (екологічне право) / П. Д. Пилипенко, В. І. Федорович, М. Я. Ващишин [та ін.] ; за ред. П. Д. Пилипенка. К. : ІнЮре, 2010. 401 с.
25. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
26. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
27. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
28. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
29. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
30. Циліорик Р. Право приватної власності на земельні ділянки для ведення органічного землеробства Підприємство, господарство і право. 2019. №9. С. 95-99.

Тема 4. Правове регулювання використання природних ресурсів

1. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
2. Гірничий закон України від 6.10.1999 р. ВВР. 1999. № 50. Ст. 433.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Євстигнєєв А. С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук: спец.: 12.00.06. «Природоресурсне право, аграрне право; екологічне право». К., 2019. 34 с.
5. Євстигнєєв А. С. Пропозиції щодо правового регулювання забезпечення екологічної безпеки спеціального природокористування. Часопис Київського університету права. 2017. №3. С. 207-210.
6. Земельний кодекс України ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
7. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Урядовий кур'єр. 2001. №211-212, 15.11.01.
8. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
9. Конституція України Голос України. 1996. 13.07.96.
10. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-ХІІ в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-ІV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
11. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404-ІV) Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
12. Порядок користування землями водного фонду, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 р. № 502 ЗП України. 1996. № 11. Ст. 326.

13. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
14. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22.02.2000 р. ВВР. 2000. № 18. Ст. 132.
15. Про оренду землі: Закон України від 6.10.1998 р. ВВРУ. 2004. № 10. Ст. 102.
16. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
17. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
18. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
19. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.

Тема 5. Правові засади управління в галузі екології

1. Андрейцев В.І. Екологічна політика: проблеми правового забезпечення. К.: КГУ, 1993. № 13. С.5-26.
2. Бюджетний кодекс ВВР. 2001. № 37-38. Ст. 189.
3. Вовк В. Розширення ЄС: вплив на екологічну політику і сталий розвиток Незалежний культурологічний часопис. К., 2006. №41. С.72-82.
4. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
5. Галушкіна Т. П., Качаровська Л. М. Екологічна політика як складова державної регіональної політики. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. № 2. С. 216-220.
6. Гірничий закон України від 6.10.1999 р. ВВР. 1999. № 50. Ст. 433.
7. Деркач А. Питання удосконалення державного контролю у галузі радіаційної та ядерної безпеки Право України. 2006. № 11. С. 82-86.
8. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
9. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
10. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
11. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
12. Екологічне право: Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
13. Екологічне право: Особлива частина: Підручн. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
14. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
15. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.
16. Конституція України, прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. ВВР. 1996. № 30. Ст. 141.
17. Костицький В. Екологічна функція держави та економіко-правовий механізм охорони довкілля Право України. 2004. № 1. С. 147-149.
18. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-XII в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-IV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
19. Наливайко Л. Р. Конституційно-правові засади та зміст екологічної функції української держави Університетські наукові записки. 2006. № 1. С. 181-186.
20. Положення про державний геологічний контроль за веденням робіт по геологічному вивченню надр України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.11.1994 р. № 801 ЗП України. 1995. № 2. Ст. 34.
21. Положення про державну систему моніторингу довкілля, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 р. № 391 ОВУ. 1998. № 13. Ст. 495.
22. Положення про Зелену книгу України, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р. № 1286 ОВУ. 2002. № 36. Ст. 1692.
23. Положення про порядок ведення державного кадастру тваринного світу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.1994 р. № 772 ЗП України. 1995. № 1. Ст. 27.
24. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р. № 1655 ОВУ. 2001. № 51. Ст. 2274.

25. Порядок ведення державного обліку і кадастру рослинного світу, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22.02.2006 р. № 195 ОВУ 2006. № 8. Ст. 452.
26. Порядок здійснення державного моніторингу вод, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 р. № 815 ЗП України. 1996. № 15. Ст. 403.
27. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
28. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р. ВВР. 1998. № 36-37. Ст. 242.
29. Про Державну службу України з питань геодезії, картографії та кадастру : Постанова Кабінету міністрів України від 14 січня 2015 року № 15-2015-п Відомості Верховної Ради України. 2015. № 15.
30. Про затвердження Положення про Державне агентство водних ресурсів України : Постанова Кабінету міністрів України від 20 серпня 2014 року № 393-2014-п Відомості Верховної Ради України. 2014. № 393.
31. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України : Постанова Кабінету міністрів України від 19 квітня 2017 року № 275-2017-п Відомості Верховної Ради України. 2017. № 275.
32. Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України : Постанова Кабінету міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1174-2015-п Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1174.
33. Про затвердження Положення про Міністерство енергетики та природних ресурсів України: Постанова Кабінету міністрів України від 21 січня 2015 року №32-2015-п, в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 18 вересня 2019 р. № 847 Відомості Верховної Ради України. 2015. № 32.
34. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 18 грудня 2017 р. № 2059-VIII. ВВРУ. 2017. № 29. Ст.315.
35. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
36. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВР. 2003. № 39. Ст. 349.
37. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
38. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
39. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
40. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. ВВР. 2002. № 30. Ст. 201.
41. Трофанчук Т. Система правового забезпечення стандартизації в сфері охорони довкілля та перспективи її розвитку Право України. 2003. № 6. С. 29-33.

Тема 6. Економіко-правовий механізм у галузі екології

1. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
2. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
3. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
4. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
5. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.

6. Екологічне право: Особлива частина: Підручн. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
7. Екологічні права громадян: як їх захистити за допомогою закону / [Кравченко С., Большакова М., Кобецька Н. та ін.]. К.: Інформаційне агентство «Ехо-Восток», 1997. 160 с.
8. Економіко-правові питання екології / [Шемшученко Ю.С., Малишева Н.Р., Єрофеев М.І. та ін.] ; під ред.: Ю.С. Шемшученко. К., 1996. 234 с.
9. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
10. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
12. Регіональний контекст виконання екологічної складової Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Дослідження / Кол. авторів: Андрусевич Наталія, Андрусевич Андрій, Баранецький Тарас, Булгакова Мар'яна, Козак Зоряна, Хомякова Ольга Львів 2017. 189с.

Тема 7. Юридична відповідальність в галузі екології

1. Конституція України Голос України. 1996. 13.07.96.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Урядовий кур'єр. 2001. №211-212, 15.11.01.
3. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404-ІV) Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
4. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р. №2341-ІІІ ОВУ. 2001. -№ 21. Ст. 920.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984р. №8073-Х ВВР УРСР. 3984. №51. Ст. 1122.
6. Кодекс України про надра від 27.07.1994 р. № 132/94-ВР Відомості Верховної Ради України. 1994. № 36. Ст. 340.
7. Водний кодекс України від 06.06.1995 р. № 213/95-ВР Відомості Верховної Ради України. 1995. № 24. Ст. 189.
8. Гірничий закон України від 1 січня 2005 р. №1127-ХІV Відомості Верховної Ради України. 2005. №50. Ст. 433.
9. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
10. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІV Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
11. Давиденко Г.І. Цивільна відповідальність за шкоду, заподіяну природі Вісник Верховного Суду України (додаток до журналу). 1999. № 1. С. 3-33.
12. Кошеленко К. В. Юридична відповідальність у сфері правової охорони вод Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Серія Право. Випуск 51. Том 1. С. 164-166.
13. Краснова М.В. Проблеми компенсації шкоди за екологічним законодавством України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юр. наук : спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». К., 2010. 36 с.
14. Краснова М. В. Формування законодавства про компенсацію екологічної шкоди: історичний та порівняльно-правовий аспекти Університетські наукові записки. 2006. № 3-4. С. 286-293.
15. Крупка Ю. Відповідальність держави за транскордонну ядерну шкоду Право України. 1999. № 2. С. 62.

16. Куян І. Проблеми кваліфікації екологічних правопорушень. Право України. 1999. № 8. С. 71-74.
17. Лейба Л.В. Правове регулювання вирішення земельних спорів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». Х., 2005. 15с.
18. Литвин О. Кримінально правовий захист екологічної безпеки Право України. 2005. № 2. С. 23-26.
19. Решетник Л. Екологічне страхування як одна із форм відшкодування шкоди, заподіяної порушенням прав громадян на безпечне для їх життя і здоров'я довкілля Право України. 2002. № 6. С. 78-82.
20. Мельник П. Кримінально-правова відповідальність за незаконну порубку лісу: окремі питання Право України. 2001. № 6. С. 84-87.
21. Решетник Л. Правові проблеми юридичної відповідальності в галузі екології. Право України. 2003. № 8. С. 81-84.

Тема 8. Правові форми забезпечення екологічної безпеки

1. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки. К.: Знання-Прес, 2002. 332с.
2. Андрейцев В. І. Екологічний ризик у системі правовідносин екологічної безпеки: проблеми практичної теорії Право України. 1999. № 1. С. 62-69.
3. Балюк Г. І. Законодавство у сфері надзвичайних екологічних ситуацій: історія становлення і сучасний стан Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2005. Вип. 67. С. 8-12.
4. Барабашова Н. Забезпечення екологічної безпеки: розвиток галузевого підходу в екологічному законодавстві Право України. 2001. № 6. С. 78.
5. Деркач А. Питання удосконалення державного контролю у галузі радіаційної та ядерної безпеки Право України. 2006. № 11. С. 82-86.
6. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
7. Євстигнєєв А. С. Пропозиції щодо правового регулювання забезпечення екологічної безпеки спеціального природокористування. Часопис Київського університету права. 2017. №3. С. 207-210.
8. Євстигнєєв А. С. Проблеми правового забезпечення екологічної безпеки у сфері спеціального природокористування в Україні автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. юрид. наук: спец.: 12.00.06. «Природоресурсне право, аграрне право; екологічне право». К., 2019. 34 с.
9. Єгоров Ю.В. Екологічна складова у структурі національної безпеки України: державно-управлінський аспект взаємодії Стратегічні пріоритети. № 4 (13). 2009 р. С. 191- 199.
10. Заржицький О. Пошук напрямів екологічної безпеки України в умовах розвитку глобалізаційних процесів Право України. 2004. № 7. С.111-114.
11. Кравченко С. Перша зустріч Сторін Орхуської конвенції Вісник екологічної адвокатури. 2002. № 20. С. 5-7.
12. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 18 грудня 2017 р. № 2059-VIII. ВВРУ. 2017. № 29. Ст.315.
13. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03. 2018 р. № 2354-VIII. ВВРУ. 2018. № 16. Ст. 138.
14. Загальнодержавна програма поводження з токсичними відходами, затверджена Законом України від 14.09.2000 р. ВВР. 2000. № 44. Ст. 374.
15. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 р. ВВР. 1995. № 12. Ст. 81.
16. Про відходи: Закон України від 05.03.1998 р. ВВР. 1998. № 36-37. Ст. 242.

17. Про впорядкування питань, пов'язаних із забезпеченням ядерної безпеки: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 46. Ст. 511.
18. Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії: Закон України від 11.01.2000 р. ВВР. 2000. № 9. Ст. 68.
19. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 06.09.2005 р. ВВР. 2005. № 48. Ст. 483.
20. Про екологічний аудит: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 500.
21. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
22. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. ВВР. 2000. № 36. Ст. 299.
23. Про охорону атмосферного повітря: Закон України у редакції Закону України від 26.01.2001 р. ВВР. 2001. № 48. Ст. 252.
24. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
25. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 06.04.2000 р. ВВР. 2000. № 28. Ст. 222.
26. Про порядок прийняття рішень про розміщення, проектування, будівництво ядерних установок і об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами, що мають загальнодержавне значення: Закон України від 08.09.2005 р. ВВР. 2005. № 51. Ст. 555.
27. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. ВВР УРСР. 1991. № 16. Ст. 198.
28. Про стан виконання законодавства у сфері поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення: постанова Верховної Ради України від 06.10.2005 р. № 2967-IV ВВР. 2005. № 49. Ст. 525.
29. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 р. ВВР. 2005. № 12. Ст. 101.
30. Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки, затв. Постановою Верховної Ради України від 05.03.1998 р. ВВР. 1998. № 38-39. Ст. 248.
31. Про невідкладні заходи щодо захисту громадян України від наслідків Чорнобильської катастрофи: Постанова Верховної Ради України від 01.08.1990 р. ВВР. 1990. № 30.
32. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР ВВР. 1998. № 38-39. Ст. 248.
33. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05.06.1997 р. № 320/97-ВР ВВР. 1997. № 29. Ст. 194.
34. Про впровадження системи збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації відходів як вторинної сировини: постанова Кабінету Міністрів України від 26.07.2001 р. № 915 ОВУ. 2001. № 31. Ст. 1412.
35. Інструкція про порядок та критерії взяття на державний облік об'єктів, які справляють або можуть справити шкідливий вплив на здоров'я людей і стан атмосферного повітря, видів та обсягів забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, затверджено наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.05.2002 р. № 177, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22.05.2002 р. за № 445/6733 ОВУ. 2002. № 22. Ст. 1074.
36. Хіміч О. Екологічна безпека як елемент національної безпеки Право України. 2002. № 11. С. 44-48.

Тема 9. Правовий режим використання і охорони земель

1. Екологічне право: Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
2. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
5. Про державний контроль за використанням та охороною земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВР. 2003. № 39. Ст. 350.
6. Про державну експертизу землепорядної документації: Закон України від 17 червня 2004 року Відомості Верховної Ради України. 2004. № 38. Ст. 471.
7. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 р. ВВР. 2003. № 39. Ст. 349.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
9. Про планування і забудову територій: Закон України від 20.04.2000 р. ВВР. 2000. № 31. Ст. 250.
10. Про розмежування земель державної та комунальної власності: Закон України від 5 лютого 2004 року Відомості Верховної Ради України. 2004. № 35. Ст. 411.
11. Комплексна програма захисту сільських населених пунктів і сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод на період до 2010 р. та прогноз до 2020 р., затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 р. № 901 ОВУ. 2006. № 27. Ст. 1942.
12. Порядок здійснення природно-сільськогосподарського, еколога-економічного, протиерозійного та інших видів районування (зонування) земель, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 26 травня 2004 року № 681 Офіційний вісник України. 2004. № 21. Ст. 1429.

Тема 10. Правовий режим зон надзвичайних екологічних ситуацій

1. Балюк Г. І. Законодавство у сфері надзвичайних екологічних ситуацій: історія становлення і сучасний стан Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2005. Вип. 67. С. 8-12.
2. Бурков В. Н., Дзюбо С. И. Задача формирования программы обеспечения региональной безопасности Проблемы безопасности при чрезвычайных ситуациях. 1996. № 9. С. 17—30.
3. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
4. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
5. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
6. Єгоров Ю.В. Екологічна складова у структурі національної безпеки України: державно-управлінський аспект взаємодії Стратегічні пріоритети. № 4 (13). 2009 р. С. 191- 199.
7. Конституція України Голос України. 1996. 13.07.96.
8. Комарницький В.М. Питання правового регулювання порядку оголошення окремих територій зонами надзвичайної екологічної ситуації Становлення і розвиток правової системи України: тези доповідей і наукових повідомлень науково-практичної конференції, 21 березня 2002 р. К. 2002. С. 140-143.

9. Право довкілля (екологічне право) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Д. Пилипенко, В. І. Федорович, М. Я. Ващишин [та ін.] ; за ред. П. Д. Пилипенка. К. : ІнЮре, 2010. 401 с.
10. Про зону надзвичайної екологічної ситуації: Закон України від 13.07.2000 р. ВВР. 2000. № 42. Ст. 348.
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
12. Про планування і забудову територій: Закон України від 20.04.2000 р. ВВР. 2000. № 31. Ст. 250.
13. Про правовий режим надзвичайного стану від 16.03.2000 р. ВВР. 2000. № 23. Ст. 176.
14. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27.02.1991 р. ВВР УРСР. 1991. № 16. Ст. 198.
15. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 554 ЗП України. 1995 № 10. Ст. 252.

Тема 11. Правовий режим використання і охорони лісів

1. Конституція України Голос України. 1996. 13.07.96.
2. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. Урядовий кур'єр. 2001. №211-212, 15.11.01.
3. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ (в ред. від 08.02.2006 р. № 3404-ІV) Відомості Верховної Ради України. 2006. № 21. Ст. 170.
4. Кримінальний кодекс України: від 05.04.2001 р. №2341-ІІІ ОВУ. 2001. -№ 21. Ст. 920.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.12.1984р. №8073-Х ВВР УРСР. 3984. №51. Ст. 1122.
6. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
8. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-ХІІ в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-ІV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
10. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. ВВР. 1992. № 34. Ст. 502.
11. Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 07.04.2004 р. ВВР. 2004. № 32. Ст. 383.
12. Порядок використання коштів державного бюджету, які виділяються на створення захисних лісових насаджень та пожегозахисних лісових смуг, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2005 р. № 578 ОВУ. 2005. № 28. Ст. 1649; Урядовий кур'єр. 2005. № 137. 27 липня.
13. Правила відтворення лісів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. № 303 ОВУ. 2007. № 16. Ст. 589.
14. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р., № 665 ОВУ. 2008. № 56. Ст. 1868.
15. Санітарні правила в лісах України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 555 ЗП України. 1995. № 10. Ст. 253.
16. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-ІV Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40. Ст. 356.
17. Про оренду землі: Закон України від 6.10.1998 р. ВВРУ. 2004. №10. Ст. 102.

18. Печуляк Ю. Державне управління лісовим господарством України: проблеми і перспективи розвитку Підприємство, господарство і право. 2005. № 10.
19. Шершун С. Поняття лісу та інших основних категорій законодавства Право України. 2004. № 7. С. 65-70.
20. Шершун С. Право власності на ліс Право України. 2004. № 12. С. 75-79.

Тема 12. Правовий режим використання і охорони вод

1. Водний кодекс України ВВР. 1995. № 24. Ст. 189.
2. Гордєєв В. Правові питання використання малих річок Право України. 1994. № 1-2. С. 27.
3. Державні санітарні правила і норми «Вода питна. Гігієнічні вимоги до якості води централізованого господарсько-питного водопостачання», затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України від 23.12.1996 р. № 383, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.04.1997 р. за № 136/1940 ОВУ. 1997. Число 16. С. 131.
4. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
5. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
6. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
7. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
8. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміла (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
9. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрєйцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
10. Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів, затв. Законом України від 22.03.2001 р. ВВР. 2001. № 28. Ст. 135.
11. Земельний кодекс України ВВР. 2002. № 3-4. Ст. 27.
12. Лазаренко Я. Правові питання охорони озера Сиваш Право України. 2001. № 11. С. 128.
13. Лозанський В. Правове регулювання водокористування Право України. 2005. № 12. С. 68-72.
14. Порядок видачі дозволів на проведення робіт на землях водного фонду, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 12.07.2005 р. № 557 ОВУ. 2005. № 28. Ст. 1631; Урядовий кур'єр. 2005. № 132. 20 липня.
15. Порядок визначення розмірів і меж водоохоронних зон та режим ведення господарської діяльності в них, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.05.1996 р. № 486 ЗП України. 1996. № 10. Ст. 318.
16. Порядок здійснення державного моніторингу вод, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 р. № 815 ЗП України. 1996. № 15. Ст. 403.
17. Порядок користування землями водного фонду, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.05.1996 р. № 502 ЗП України. 1996. № 11. Ст. 326.
18. Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р. № 1287 ОВУ. 2002. № 36. Ст. 1693.
19. Порядок обліку місць масового відпочинку населення на водних об'єктах, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2002 р. № 264 ОВУ. 2002. № 11. Ст. 508.

20. Правила охорони внутрішніх морських вод і територіального моря України від забруднення та засмічення, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 19.02.1996 р. № 269 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 431) ОВУ. 2002. № 14. Ст. 741.
21. Правила охорони поверхневих вод від забруднення зворотними водами, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1999 р. № 465 ОВУ. 1999. № 13. Ст. 518.
22. Про виключну (морську) економічну зону: Закон України від 16.05.1995 р. ВВР. 1995. № 21. Ст. 152.
23. Про Загальнодержавну програму розвитку водного господарства: Закон України від 17.01.2002 р. ВВР. 2002. № 25. Ст. 172.
24. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. ВВР. 2000. № 50. Ст. 435.
25. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
26. Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів: постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.1998 р. № 2024 ОВУ. 1998. № 51. Ст. 1890.
27. Про приєднання України до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Закон України від 01.07.1999 р. ВВР. 1999. № 34. Ст. 282.
28. Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини: Закон України від 20.09.2006 р. ВВР. 2006. № 45. Ст. 438.
29. Про ратифікацію Конвенції щодо співробітництва по охороні та сталому використанню ріки Дунай (Конвенція про охорону ріки Дунай): Закон України від 17.01.2002 р. ВВР. 2002. № 21-22. Ст. 143.
30. Про ратифікацію Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року: Закон України від 09.07.2003 р. ВВР. 2004. № 5. Ст. 30.

Тема 13. Правовий режим використання і охорони надр

1. Білоусов Р. В. Правове регулювання загального користування надрами: автореф. дис. на здобуття ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Х., 2017. 22 с.
2. Гірничий закон України від 1 січня 2005 р. №1127-XIV Відомості Верховної Ради України. 2005. №50. Ст. 433.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
5. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
6. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
7. Екологічне право: Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
8. Екологічне право: Особлива частина: Підручн. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
9. Класифікація запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 05.05.1997 р. № 432 ОВУ. 1997. Число 19. С. 104.
10. Кодекс України про надра ВВР. 1994. № 36. Ст. 340.

11. Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.1996 р. № 642 ЗП України. 1996. № 13. Ст. 366.
12. Положення про порядок проведення державної експертизи і оцінки запасів корисних копалин: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 22.12.1994 р. № 865 ЗП України. 1995. № 3. Ст. 55.
13. Положення про порядок списання запасів корисних копалин з обліку гірничодобувного підприємства, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.1995 р. № 58 ЗП України. 1995. № 4. Ст. 93.
14. Про затвердження Положення про Державну службу геології та надр України : Постанова Кабінету міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1174-2015-п Відомості Верховної Ради України. 2015. № 1174.
15. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. ВВР. 2000. № 36. Ст. 299.
16. Про нафту і газ : Закон України від 30 березня 2004 року № 2665-III Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 262.
17. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
18. Про стан дотримання вимог природоохоронного законодавства при здійсненні діяльності, пов'язаної з надрокористуванням в Україні: постанова Верховної Ради України від 20.11.2003 р. № 1310-IV ВВР 2004. № 11. Ст. 148.
19. Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. ВВР. 1999. № 44. Ст. 391.
20. Разметаєв С., Білоус Р. Механізм правового регулювання порядку здійснення загального користування надрами Підприємство, господарство та права. 2017. № 6. С. 88-90.
21. Рябченко Я. Загальні засади використання надр для геологічного вивчення. Право України. 2006. № 7. С. 68-71.
22. Ситніченко О. М. Актуальні питання правової охорони атмосферного повітря від забруднюючих речовин у відпрацьованих газів транспортних засобів Юридичний вісник. 2019. № 4 (49). С. 32-38.

Тема 14. Правовий режим використання і охорони тваринного світу

1. Голуб С. Об'єктивна сторона складу незаконного полювання і питання його кваліфікації Право України. 1998. № 3. С. 54-57.
2. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
3. Екологічне право України. Академічний курс: підручник / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
4. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001. - 479 с.
5. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
6. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Екологічне право: Особлива частина: Підручн. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.

8. Концепція Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005-2025 роки, схв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.09.2004 р. № 675-р ОВУ. 2004. № 38. Ст. 2524.
9. Левіна Г. М. Правова охорона та використання рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів диких тварин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право». К. 2019. 24с.
10. Положення про порядок ведення державного кадастру тваринного світу: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15.11.1994 р. № 772 ЗП України. 1995. № 1. Ст. 27.
11. Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.1996 р. № 642 ЗП України. 1996. № 13. Ст. 366.
12. Порядок і умови використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України іноземними юридичними і фізичними особами, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.1999 р. № 1490 ОВУ. 1999. № 33. Ст. 1730.
13. Про мисливське господарство і полювання: Закон України від 22.02.2000 р. ВВР. 2000. № 18. Ст. 132.
14. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
15. Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі: Закон України від 29.10.1996 р. ВВР. 1996. № 50. Ст. 278.
16. Про приєднання України до Угоди про збереження кажанів в Європі: Закон України від 14.05.1999 р. ВВР. 1999. № 28. Ст. 233.
17. Про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану: Закон України від 09.07.2003 р. ВВР. 2004. № 5. Ст. 31.
18. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. ВВР. 1992. № 34. Ст. 502.
19. Про ратифікацію Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів: Закон України від 04.07.2002 р. ВВР. 2002. № 36. Ст. 268.
20. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
21. Про Червону книгу України: Закон України від 07.02.2002 р. ВВР. 2002. № 30. Ст. 201.

Тема 15. Правовий режим використання і охорони рослинного світу

1. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
3. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
6. Екологічне право: Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.

7. Екологічне право: Особлива частина: Підручн. для студ. юрид. вузів і фак.: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
8. Екологічні права громадян: як їх захистити за допомогою закону / [Кравченко С., Большакова М., Кобецька Н. та ін.]. К.: Інформаційне агентство «Ехо-Восток», 1997. 160 с.
9. Економіко-правові питання екології / [Шемшученко Ю.С., Малишева Н.Р., Єрофєєв М.І. та ін.] ; під ред.: Ю.С. Шемшученко. К., 1996. 234 с.
10. Єрмоленко В. Правове регулювання селекційної діяльності в рослинництві / В. Єрмоленко Підприємство, господарство і право. 2005. № 4. С. 53-56.
11. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-ХІІ в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-ІV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
12. Лугина О. Право власності на рослинність на земельних ділянках, межі яких не визначені в натурі (на місцевості) Право України. 2008. № 6. С. 91-94.
13. Порядок використання коштів державного бюджету, які виділяються на створення захисних лісових насаджень та пожезахисних лісових смуг, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2005 р. № 578 ОВУ. 2005. № 28. Ст. 1649; Урядовий кур'єр. 2005. № 137. 27 липня.
14. Правила відтворення лісів, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. № 303 ОВУ. 2007. № 16. Ст. 589.
15. Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.07.2008 р., № 665 ОВУ. 2008. № 56. Ст. 1868.
16. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
17. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. ВВР. 1992. № 34. Ст. 502.
18. Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 07.04.2004 р. ВВР. 2004. № 32. Ст. 383.
19. Санітарні правила в лісах України: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 555 ЗП України. 1995. № 10. Ст. 253.

Тема 16. Правова охорона атмосферного повітря

1. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
2. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
3. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
4. Екологічне право України: Підручник для студентів юрид. вищ. навч. закладів / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
5. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
6. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміла (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
8. Ільїна О. Відповідальність за порушення законодавства про охорону атмосфери (озонового шару) Право України. 1998. № 9. С. 38.
9. Ільїна О. Міжнародні документи про охорону атмосфери (озонового шару) Право України. 1997. № 11. С. 59-52.
10. Інструкція про загальні вимоги до оформлення документів на провадження діяльності, пов'язаної із штучними змінами стану атмосфери та атмосферних явищ у господарських цілях, затв. наказом Міністерства екології та природних ресурсів від 24.12.2002 р. № 517 ОВУ. 2003. № 7. Ст. 287.
11. Інструкція про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, затв. наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища від 09.03.2006 р. № 108 ОВУ. 2006. № 13. Ст. 916; № 14. уточнення.
12. Іщенко О.М., Матвійчук В.К., Єрсова І.Ю. Кримінально-правовий захист атмосферного повітря. К.: РВВ МВС України, 1994. 64 с.
13. Концепція зменшення обсягів викидів важких металів в атмосферне повітря, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2000 р. № 1291 ОВУ. 2000. № 34. Ст. 1444.
14. Концепція реалізації державної політики щодо скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, які призводять до підкислення, евтрофікації та утворення приземного озону, затв. розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.10.2003 р. № 610-р ОВУ. 2003. № 42. Ст. 2230.
15. Кравцов С. Стандартизація і нормування в галузі охорони атмосферного повітря Право України. 1999. № 4. С. 54.
16. Перелік видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27.07.1995 р. № 554 ЗП України. 1995 № 10. Ст. 252.
17. Повітряний кодекс України: Закон України від 19.05.2011р. №3393-VI ВВРУ.-2011.- №48-49. Ст. 536.
18. Положення про гігієнічну регламентацію та державну реєстрацію небезпечних факторів: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13.06.1995 р. № 420 ЗП України. 1995. № 8. Ст. 219.

19. Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля, затв. наказом Міністерством екології та природних ресурсів від 27.02.2002 р. № 88 ОВУ. 2002. № 12. Ст. 631; 2002. № 13. уточнення.
20. Положення про державну систему моніторингу довкілля, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.03. 1998 р. № 391 ОВУ. 1998. № 13.
21. Порядок ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 р. № 1655 ОВУ. 2001. № 51. Ст. 2274.
22. Порядок видачі дозволів на експлуатацію устаткування з визначеними рівнями впливу фізичних та біологічних факторів на стан атмосферного повітря, проведення оплати цих робіт та обліку підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців, які отримали такі дозволи, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29.03.2002 р. № 432 ОВУ. 2002. № 14. Ст. 742.
23. Порядок обмеження, тимчасової заборони (зупинення) чи припинення діяльності підприємств, установ, організацій і об'єктів у разі порушення ними законодавства про охорону навколишнього природного середовища, затверджений постановою Верховної Ради України від 29.10.1992 р. № 2751-ХІІ ВВР. 1992. № 46. Ст. 463.
24. Порядок організації та проведення моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 09.03.1999 р. № 343 ОВУ. 1999. № 10. Ст. 393.
25. Порядок проведення та оплати робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку підприємств, установ, організацій та громадян суб'єктів підприємницької діяльності, які отримали такі дозволи, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 302 ОВУ. 2002. № 12. Ст. 574.
26. Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 11.09.1996 р. № 1100 ЗП України. 1996. № 17. Ст. 490.
27. Порядок розроблення та затвердження нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів пересувних джерел забруднення атмосферного повітря, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 13.03.2002 р. № 303 ОВУ. 2002. № 12. Ст. 575.
28. Порядок розроблення та затвердження нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин із стаціонарних джерел, затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2001 р. № 1780 ОВУ. 2002. № 1. Ст. 9.
29. Правова охорона атмосферного повітря: практичні аспекти / за заг. ред. Т. М. Жиравецького, О. В. Кравченко. Львів : ЕПЛ, 2011. 120 с.
30. Про відходи : Закон України від 5 березня 1998 р. № 187/98 Відомості Верховної Ради України. 1998. № 36-37. Ст. 242.
31. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16 жовтня 1992 року № 2707-ХІІ ВВРУ. 1992. №50. Ст. 678.
32. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
33. Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату: Закон України від 29.10.1996 р. ВВР. 1996. № 50. Ст. 277.
34. Січна Л. Право користування атмосферним повітрям Право України. 1999. № 11. С. 61-64.

Тема 17. Правовий режим використання і охорони об'єктів і територій природно-заповідного фонду

1. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
2. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
3. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
4. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
5. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
6. Екологічне право: Особлива частина : навч. посіб. / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
8. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 рр., затверджена Законом України від 21.09.2000 р. ВВР. 2000. № 47. Ст. 405.
9. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р., № 3852-ХІІ в редакції Закону України від 08.02.2006 р., № 3404-ІV ВВР. 2006. № 21. Ст. 170.
10. Порядок визнання населеного місця історичним, затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 р. № 909 ОВУ. 2006. № 27. Ст. 1950; Урядовий кур'єр. 2006. №126. 11 липня.
11. Порядок розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення , затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 серпня 2004 р. № 1094 Офіційний вісник України. 2004. № 34. Ст. 2261.
12. Про біосферні заповідники в Україні: Указ Президента від 26.11.1993 р. Урядовий кур'єр. 1993. № 173. 2 грудня.
13. Про екологічну мережу: Закон України від 24.06.2004 р. ВВР. 2004. № 45. Ст. 502.
14. Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд: постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 521 ОВУ. 2013. № 63. Ст. 2286.
15. Про заходи щодо охорони водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення: постанова Кабінету Міністрів України 23.11.1995 р. № 935 ЗП України. 1996. № 3. Ст. 104.
16. Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні: Указ Президента від 23.05.2005 р. Урядовий кур'єр. 2005. № 100. 1 червня.
17. Про збереження і розвиток природно-заповідного фонду: Указ Президента від 8.09.1993 р. Урядовий кур'єр. 1993. 16 вересня.
18. Про невідкладні заходи щодо розвитку Національного заповідника "Хортиця": Указ Президента України від 29.04.2005 р. Урядовий кур'єр. 2005. № 85. 11 травня.
19. Про охорону культурної спадщини: Закон України від 08.06.2000 р. ВВР. 2000. № 39. Ст. 333.
20. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
21. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16 червня 1992 р. ВВРУ. 1992. № 34. Ст. 502.

22. Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 07.04.2004 р. ВВР. 2004. № 32. Ст. 383.
23. Про резервування цінних природних територій для наступного заповідання: Указ Президента від 24.04.1998 р. ОВУ. 1998. № 17. Ст. 620.
24. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999 р. ВВР. 1999. № 22-23. Ст. 198.
25. Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України: постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.2000 р. № 1127 ОВУ. 2000. № 29. Ст. 1221.
26. Про тваринний світ Закон України від 13.12.2001 р. ВВР. 2002. № 14. Ст. 97.
27. Про тимчасову заборону приватизації пам'яток культурної спадщини: Закон України від 01.02.2005 р. ВВР. 2005. № 11. Ст. 201.

Тема 18. Правовий режим використання і охорони рекреаційних, курортних і лікувально-оздоровчих зон

1. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
3. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право: Особлива частина. Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
6. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
8. Про курорти: Закон України від 05.10.2000 р. ВВР. 2000. № 50. Ст. 435.
9. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
10. Порядок обліку місць масового відпочинку населення на водних об'єктах, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2002 р. № 264 ОВУ. 2002. № 11. Ст. 508.
11. Ткаченко О. Правова охорона та розвиток рекреаційних природних територій України та країн Балтії (порівняльний аналіз) Актуальні проблеми правознавства. Випуск 4 (12). 2017р. С.230-235.
12. Ткаченко О. Право користування природними ресурсами рекреаційних зон Право України. 1999. № 5. С. 6.

Тема 19. Правовий режим континентального шельфу

1. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.

6. Екологічні права громадян: як їх захистити за допомогою закону / [Кравченко С., Большакова М., Кобецька Н. та ін.]. К.: Інформаційне агентство «Ехо-Восток», 1997. 160 с.
7. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
8. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
9. Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського і Чорного морів, затв. Законом України від 22.03.2001 р. ВВР. 2001. № 28. Ст. 135.
10. Про міжнародні договори України: Закон України від 29 червня 2004 року Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
11. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.

Тема 20. Правовий режим виключної (морської) економічної зони

1. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
3. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
6. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
7. Положення про порядок охорони суверенних прав України у її виключній (морській) економічній зоні, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 12.06.1996 р. № 642 ЗП України. 1996. № 13. Ст. 366.
8. Порядок і умови використання рибних та інших водних живих ресурсів виключної (морської) економічної зони України іноземними юридичними і фізичними особами, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.1999 р. № 1490 ОВУ. 1999. № 33. Ст. 1730.

Тема 21. Міжнародне екологічне право

1. Екологічне право України. Академічний курс / [Шемшученко Ю.С., Погорілко В.Ф., Нагребельний В.П.]; за заг. ред. Ю.С. Шемшученка. К.: Юридична думка, 2005. 848 с.
2. Екологічне право України / В.К. Попов, А.П. Гетьман, С.В. Разметаєв та ін. / За ред. В.К. Попова та А.П. Гетьмана. Харків: Право, 2001.- 479 с.
3. Екологічне право : підручник / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.
4. Екологічне право України / [Гетьман А.П., Шульга М.В., Попов В.К. та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана, М.В. Шульги. Х.: Право, 2006. 384 с.
5. Екологічне право: Особлива частина: Повний акад. курс / [Андрейцев В.І., Балюк Г.І., Бобкова А.Т. та ін.] ; за ред. В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001 . 544 с.
6. Екологічне право / [А.П. Гетьман, Г.В. Анісімова, А.К. Соколова та ін.] ; за ред. А.П. Гетьмана. Харків : Право, 2019. 552 с.

7. Екологічне право: Особлива частина / [О. М. Шуміло (кер. авт. кол.), І. В. Бригадир, В. А. Зуєв та ін.] ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. 2-ге вид., змін. / за заг. ред. О. М. Шуміла. Харків, 2017. 384 с.
8. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. ВВР. 1991. № 41 Ст. 546.
9. Про приєднання України до Конвенції 1979 року про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі: Закон України від 29.10.1996 р. ВВР. 1996. № 50. Ст. 278.
10. Про приєднання України до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Закон України від 01.07.1999 р. ВВР. 1999. № 34. Ст. 282.
11. Про приєднання України до Угоди про збереження кажанів в Європі: Закон України від 14.05.1999 р. ВВР. 1999. № 28. Ст. 233.
12. Про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану: Закон України від 09.07.2003 р. ВВР. 2004. № 5. Ст. 31.
13. Про природно-заповідний фонд України: Закон України від 16.06.1992 р. ВВР. 1992. № 34. Ст. 502.
14. Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату: Закон України від 04.02.2004 р. ВВР. 2004. № 19. Ст. 261.
15. Про ратифікацію Конвенції про охорону архітектурної спадщини Європи: Закон України від 20.09.2006 р. ВВР. 2006. № 45. Ст. 439.
16. Про ратифікацію Конвенції про охорону підводної культурної спадщини: Закон України від 20.09.2006 р. ВВР. 2006. № 45. Ст. 438.
17. Про ратифікацію Конвенції щодо співробітництва по охороні та сталому використанню ріки Дунай (Конвенція про охорону ріки Дунай): Закон України від 17.01.2002 р. ВВР. 2002. № 21-22. Ст. 143.
18. Про ратифікацію Протоколу про воду та здоров'я до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер 1992 року: Закон України від 09.07.2003 р. ВВР. 2004. № 5. Ст. 30.
19. Про ратифікацію Рамкової конвенції ООН про зміну клімату: Закон України від 29.10.1996 р. ВВР. 1996. № 50. Ст. 277.
20. Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат: Закон України від 07.04.2004 р. ВВР. 2004. № 32. Ст. 383.
21. Про ратифікацію Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів: Закон України від 04.07.2002 р. ВВР. 2002. № 36. Ст. 268.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. www.rada.gov.ua
2. www.president.gov.ua
3. www.kmu.gov.ua
4. www.menr.gov.ua
4. www.mns.gov.ua
5. <https://land.gov.ua/>
6. www.scwm.gov.ua
7. dklg.kmu.gov.ua
8. dei.gov.ua/
9. <http://epl.org.ua/>
10. www.mama-86.org.ua
11. Ресурсно — аналітичний центр «Суспільство і довкілля»: <https://www.rac.org.ua/pro-nas/komanda/shtatni-eksperty/andriy-andrusevych>

